

ทิศทางอนาคตของชายแดนใต้¹

ดอน ปาทาน²

นับตั้งแต่มีการปล้นคลังอาวุธที่จังหวัดนราธิวาส ในวันที่ 4 มกราคม 2547 ก็เกิดความรุนแรงขึ้นทุกวัน ในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ที่ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูถิ่นหรือ “Deep South” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่พวกเราส่วนใหญ่รวมทั้งผู้จัดงานประชุมครั้งนี้ชอบใช้กัน

เหตุที่ไม่มีผู้ใดออกมารับผิดชอบในการโจมตีครั้งนั้น ทำให้นักวิชาการ นักวิเคราะห์ทางด้านความมั่นคงและการก่อการร้ายจากต่างประเทศ ดีความไปต่าง ๆ นานา ซึ่งหากจะพิจารณาอย่างจริงจังแล้วก็พบว่า ปัญหาการก่อการร้ายที่เห็นกันอยู่กลับไม่ใช่เรื่องใหม่เลย

เพราะในต้นศตวรรษที่ยี่สิบ รัฐไทยภายใต้การนำของรัฐบาลทหารและรัฐบาลชาตินิยมในรูปแบบต่างๆ ได้พยายามออกมาตรการที่ทำให้ชาวมลายูในจังหวัดภาคใต้ตกอยู่ใน “องคาพยพของภูมิรัฐศาสตร์ไทย” (geopolitical body) ให้ได้ ชาวมลายูพื้นเมืองเรียกตัวเองว่าเป็นชาวมลายูปัตตานี เพื่อต่อต้านความพยายามเพื่อผสมกลมกลืนนี้ เนื่องจากความรู้สึกว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและศาสนากำลังตกอยู่ในอันตราย ในอีกแง่หนึ่งเขาก็มีความรู้สึกบางอย่างเช่นเดียวกันกับความรู้สึกของคนไทย คือชาวมลายูปัตตานีนั้นมีความภาคภูมิใจในสถาบันต่างๆ ของพวกเขา วิถีชีวิตของพวกเขา และความมีตัวตนในโลกของกลุ่มภาษามลายูที่ครอบคลุมทั่วภาคใต้ตอนล่างประเทศไทย ต่อไปยังคงคาบสมุทรมาเลย์เรื่อยไปจนถึงภาคใต้ของฟิลิปปินส์

ช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 ความเจ็บปวดเหล่านี้ได้สร้างสมจนกลายเป็นขบวนการต่อต้านติดอาวุธ มีกลุ่มต่างๆ เช่น BNPP (Barisan Nasional Pembebasan Patani or National Liberation Front of Patani), BRN (Barisan Revolusi Nasional or National Revolutionary Front) และ PULO (Patani United Liberation Organisation).

เราจะพบว่า การต่อสู้เพื่อแยกดินแดนนั้น เติบโตสูงสุดในช่วงปลายทศวรรษ 1970 จนถึงช่วงต้นของทศวรรษ 1980 เนื่องจากได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากผู้นำประเทศในตะวันออกกลางทั้งด้านเงินทุน การฝึกฝนอาวุธ รวมทั้งการให้ที่ลี้ภัย ซึ่งเป็นที่นิยมในหมู่ชาวชวา-มาเลย์โพ้น

¹ บทความนำเสนอในงานสัมมนา “5 ปีไฟใต้ : สงคราม : ความรู้ : ความสับสน ...แล้วไงต่อ?” จัดโดยศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (DSW) และสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์ภาคใต้แห่งประเทศไทย ในวันที่ 18 มกราคม 2552 โดยนำเสนอในหัวข้อ “สิทธิมนุษยชนและมุมมองจากต่างประเทศ”

² บรรณาธิการโต๊ะข่าว Regional Desk หนังสือพิมพ์ The Nation

ทะเล ในตอนนั้นมีกลุ่มต่างๆ เช่นพูโล หรือบีเอ็นพีพี ซึ่งได้จัดตั้งสำนักงานขึ้นในประเทศตะวันออกกลางและมาเลเซีย จนในปัจจุบันผู้นำเหล่านี้บางคนยังอาศัยพักพิงในประเทศดังกล่าว รวมทั้งในยุโรปบางประเทศอีกด้วย

หากทว่าในช่วงหลังของปี 1980 ขบวนการติดอาวุธเหล่านี้เริ่มล่มสลาย ส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากนโยบายต่อต้านผู้ก่อความไม่สงบที่ชื่อว่า “ได้ร่มเย็น” อีกส่วนเป็นเพราะช่องว่างที่โตขึ้นระหว่างกลุ่มนักต่อสู้ในพื้นที่กับผู้นำลี้ภัยในต่างประเทศ บรรดาผู้บังคับหน่วยในภาคสนามและนักรบเหล่านี้ไม่รู้ว่าการต่อสู้จะจบอย่างไร ซึ่งภายหลังจากนั้น นักรบคนแล้วคนเล่าได้วางอาวุธและละทิ้งชีวิตต่อสู้ในฐานะที่มั่นต่างๆ ตามเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย และหันกลับหมู่บ้านตัวเอง

รัฐไทยรวมทั้งสมาชิกอาเซียนที่เป็นมุสลิมอย่างมาเลเซีย บรูไน อินโดนีเซีย เข้าใจอย่างผิดๆ ว่าเรามีความรุนแรงก็หมายถึงสันติภาพ ในขณะที่รัฐบาลไทยคิดว่าแผนพัฒนามหิมาที่มีความตั้งใจดีนั้น ดีพอที่จะสร้างความสมานฉันท์กับกำจัดความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานระหว่างสามจังหวัดภาคใต้กับรัฐได้

ผู้สังเกตการณ์จำนวนมากเชื่อว่ารัฐไทยและชาวมลายูปัตตานี รู้สึกดีว่าโอกาสที่จะสร้างสันติภาพแบบยั่งยืนกำลังจะเกิดขึ้น แต่ค่อนข้างชัดเจนว่ามันไม่ได้เป็นเช่นนั้น เนื่องจากยังมีความรุนแรงเกิดขึ้นทุกวัน

บางครั้งมีแนวโน้มจะมองปัญหาในมุมมองของปัญหาภายในของประเทศไทย แต่ค่านิยมของอธิปไตยแห่งดินแดนในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐชาติมีข้อจำกัด แต่จะมีใครกล้าพูดว่าเส้นเขตแดนซึ่งเป็นผลพลอยได้ทางด้านการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง วิธีการที่ดีที่สุดก็คือการยอมรับสภาพความเป็นจริง ประเด็นสำคัญคือเราจะทำอย่างไรต่อไป? ข้าพเจ้าเชื่ออย่างสุดหัวใจว่าชาวมลายูปัตตานี อาศัยอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ต้องการแบ่งแยกดินแดนจากไทย ข้าพเจ้าเชื่อว่าพวกเขาต้องการเป็นส่วนหนึ่งของไทย แต่ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของพวกเขา วิถีชีวิตของพวกเขา อัตลักษณ์ของพวกเขา ซึ่งอาจจะสวนทางกับ “อัตลักษณ์ไทย” ที่ทางรัฐบาลพยายามสร้างและตอกย้ำ หรือบางครั้งก็พยายามยึดเหยียดมาตลอดอย่างขาดการประนีประนอม

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการไหลเวียนของข้อมูลอย่างรวดเร็วดุจสายฟ้าแลบ โดยผ่านทางยูทูป (youtube) และอินเทอร์เน็ต กอปรกับความเคร่งครัดทางด้านทฤษฎีศาสนาในหมู่มุสลิมทั่วโลก รัฐบาลไทยอาจต้องหาวิธีการดีกว่าที่เป็นอยู่ เพื่ออธิบายนโยบายของทางการ ไม่ใช่เอาแต่โทษกลุ่มวิจัยกรรจ์ ว่าประพฤติดูไม่ดีและได้รับการศึกษาทางประวัติศาสตร์และบทเรียนทางศาสนาอิสลามที่ไม่ถูกต้อง

มีการพูดคุยกันมากแล้วเรื่องความเจ็บปวดของคนมลายูปัตตานีและความสัมพันธ์กับรัฐไทย ทั้งในที่นี้และวงประชุมอื่นๆ สิ่งที่น่าเป็นในขณะนี้คือจะทำอย่างไรเพื่อให้ประชาคมนานาชาติและภาคประชาสังคมนั้นเข้าใจในปัญหาและสามารถเข้ามามีบทบาท รวมทั้งให้การช่วยเหลือ ถ้ารัฐไทย ตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางนี้ รัฐไทยต้องมีการเตรียมตัวและความพร้อมในการจะอภิปรายเรื่อง ความชอบธรรมของบ้านเกิดเมืองนอนและเรื่องราวความเป็นมา อาณาเขตเก่าแก่ ซึ่งมี ประวัติศาสตร์อันยาวนานอย่างเป็นทางการ เพื่อแก้ต่างวาทกรรมในชุมชนท้องถิ่นที่เห็นรัฐไทยเป็นผู้ ครอบครอง

รัฐบาลไทยต้องตั้งใจฟังและรับรู้ถึงความเจ็บปวดของชุมชนท้องถิ่นและจำเป็นต้องมีความ เข้าใจร่วมกันทางด้านนโยบายในการแก้ไขปัญหาละเอียดอ่อน ซึ่งรวมทั้งการเปิดการเจรจากับกลุ่ม เคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดนติดอาวุธ

ในอาทิตย์ที่แล้ว องค์การนิรโทษสากลได้ออกรายงานสร้างความเสียหายแก่ประเทศไทย โดย กล่าวหาว่าหน่วยความมั่นคงไทยได้ใช้การทารุณกรรมต่อผู้ต้องหากักขัง องค์การนิรโทษสากลยังได้ เสนอให้ประเทศมีสายสัมพันธ์กับกลุ่มความมั่นคงไทยให้เข้ามาตรรกการกดดันกับไทย เพื่อให้หยุดการ ใช้วิธีทารุณกรรมที่ค่อนข้างเป็นระบบต่อผู้ต้องหากักขัง ตามจริง ไทยได้ลงนามภาคยานุวัติต่อ สนธิสัญญาห้ามการทารุณกรรมขององค์สหประชาชาติ รวมทั้งสนธิสัญญาอื่นๆ ที่บังคับให้ทหาร ไทยนับถือหลักการสิทธิมนุษยธรรม

กระทรวงต่างประเทศไทยที่เป็นตัวหลักที่ผลักดันข้อตกลงสันติภาพกัมพูชา ซึ่งถือว่าเป็น กระบวนการเจรจาประวัติศาสตร์ยุคสงครามกัมพูชาที่ได้คร่าชีวิตไปกว่าสองล้านคนในสงครามกลาง เมือง ทั้งฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย ยกเว้นพม่า อนุญาตให้ต่างประเทศช่วยเหลือทางด้านไกล่เกลี่ย เมื่อเดือนก่อน อดีตประธานาธิบดีฟินแลนด์ มาร์ตี อาลตีซารี ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ เป็น การตอบแทนความพยายามในการเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง ระหว่างกลุ่มต่อสู้อาเจาะห์ อิสระกับรัฐบาลอินโดนีเซีย ประเทศไทยควรเรียนรู้จากประสบการณ์ของประเทศทั้งสอง

ตั้งแต่สมัยแรกของรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร หน่วยงานต่างๆ มีความพยายามทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการในการเปิดการเจรจากับกลุ่มเคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดน ความริเริ่มเหล่านี้ไม่ ประสบผลสำเร็จ เพราะไม่ได้รับความเห็นชอบรัฐบาลอย่างถูกต้องและอีกสาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะ ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าการดำเนินการสานเสวนาอาจพูดคุยไม่ใช่ตัวแทนของกลุ่มขบวนการที่แท้จริง

ในช่วงหลัง กลุ่มลี้ภัยและผู้นำบางคนได้มีความสนิทสนมใกล้ชิดมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การ วางแผนร่วมกันเพื่อสู้รบปรบมือกับรัฐไทย รัฐบาลนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะกำลังจะออก

นโยบายแบบบูรณาการสำหรับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มุ่งเน้นการปฏิรูปโครงสร้างและการแบ่ง
สายงานต่างๆ

ข้าพเจ้าจึงหวังว่ารัฐบาลจะมองการณ์ไกลและพิจารณาตามข้อเสนอที่ได้กล่าวมาข้างต้น
เพื่อที่จะนำไปสู่วางนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ดีกว่า เปิดโอกาสให้ประชาคมระหว่างประเทศและ
กลุ่มแบ่งแยกดินแดนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อที่จะสร้างสันติสุขของชาติร่วมกัน